

“Сполучник-IV” (К., 2008), “Нова проза” (Луцьк, 2009), “Сві-й-танок-5” (К., 2010), “Вітчизна” (К., 2010), “Філео+Логос” (Житомир, 2011), “Дзвін” (Львів, 2011). 2011 року стала дипломанткою літературного конкурсу імені Вадима Коваля (Чернівці), отримала заохочувальну премію видавництва “Смолоскип”.

Марина ЄЩЕНКО – поетка, прозаїк. Народилася 15 березня 1986 року на Полтавщині, нині живе і працює в місті Києві. Закінчила Інститут української філології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова й Інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка (спеціальність “літературна творчість”). Наразі є здобувачем кафедри теорії літератури та компаративістики Інституту філології КНУ. Із 2008 року відвідує літстудію “Перехрестя”, входить до київського літклубу “Маруся”.

Твори публікувала в обласній та центральній періодиці, альманахах і журналах: “Пробудження” (К., 2004), “Дивовижність” (К., 2008), “Собори душ своїх бережить” (Полтава, 2008),

МІЙ ВАНЯ

– Я вагітна! – сказала Таня мені в слухавку після кількохвилинної мовчанки. Ця історія – не про неї, та це й зрозуміло.

Ввечері ми перевезли її речі до мене, бо Таньку розбивала депресія, вона не хотіла, щоб батьки щось помітили. Та й тут її не міг знайти винуватець цієї депресії. Вона планувала все вирішити сама.

Того ж вечора я дізналася, що дитину ніхто не збирається залишати. “Убивця!” – подумала я, але вголос вимовила:

– Будеш каву?

– З двома ложечками цукру, – нагло про-рікла вона.

– А не пізно вже?

Звісно, пізно. Звісно, на аборт уже ніхто не йтиме. За шалені гроші лікарі не погодяться, або... погодяться. Вичистять по саме нікуди матку, і потім їй діти хіба тільки снитимуться. Або стече кров’ю на робочому столі... тобто операційному. Кому таке треба? “Нікому”, – думала я і думала, що ніколи не зроблю аборт, бо ніколи не завагітнію, бо для цього (от дідько!) потрібен хлопець. Але що за тема знову?! Я подумала: нехай-но народить для мене! Та здоровий глузд переміг, і я підсунула тарілочку з цукром:

– Сама насипай.

Це були мої найкращі півроку. Ми спали в одному ліжку, досить тісному. Танька крутилася, розлягалася, але я дозволяла їй все. Я лягала так, щоб, коли вона засне, притиснутися до її животика і слухати малюка. Він говорив зі мною! Усе як у будь-якому фільмі: бив мене ніжками, я чула його дихання, чула плач, чула, як він перевертався. А може, я не чула цього всього, може, це все мені приснилося, та я назвала його Ванею – не тому, що мені подобалося це ім’я, це всього лиш стійка асоціація з казками, почутими в дитинстві. Дурний Іван, а виживе, переможе.

Танька пила якусь бурдушку і до останнього надіялася, що станеться викидень. Я пила це з нею. Мені ж вірилось, що коли я співпереживатиму цей біль, то дитина легше перенесе отруту. Ваня був хлопець затятий і вперто не викидався. Мене ж кілька разів забирала “швидка”. Залякування відправити на психобстеження не надто вражали, та після запевнянь, що після наступного разу одно-значно не зможу мати дітей, я вгомонилася. А Танька – ні, бо всі удари брало мале на себе. Спробувала купатися в гарячій ванні, та швидко передумала – так і себе в домовину звести можна.

На дев’ятому місяці Танька стала геть нервова – забороняла мені спати з її животом, а потім не забороняла, бо думала, що від цього станеться викидень. Багато палила і матюка-

лася. Черевко геть розбухло від неподатливого Ваньки.

А тоді раптом ці щасливі дні обірвалися. Я зайшла після роботи в квартиру і почула несамовиті крики у ванній. Танька лежала на підлозі і підтікала кров'ю.

– Я скинула його! – лише й простогнала вона.

Хороший кінець хорошої казки, як ви гадаєте? Та це не хороша казка. Це виявилися звичайні домашні пологи. Мало з перекошеною матусею відвезли в лікарню, за кілька днів Танька написала відмову і хутко виписалася. Налагодила стосунки з батьком “викидня” – це було достоту найромантичніше кохання, яке я спостерігала, – і переїхала до нього. Я вірила, що Ваньку забере хороша безплідна пара, та цього не сталося. Кому треба діти з церебральним паралічем і психічними розладами? Я двічі відвідувала його в інтернаті опісля, та Ваня мене не впізнав. Плакав постійно, як псих, і кліпав очима. Він був такий чужий мені, він не говорив зі мною, як раніше, і не штурхав ніжками. Втретє я зупинилася перед дверима квартири і подумала: а нащо? Нащо я не дозволила тій курці зробити аборт і померти на операційному столі? Може, тоді б мій друг колись народився в мене, – подумала я і нікуди не поїхала.

МІЙ СТЬОПКА ФЕДОРОВИЧ

Були часи, коли таткові на зарплату давали згущене молоко ящиками, ми з ним їли його донесхочу, відкривали одночасно десяток баночок, лишали на підвіконнях, тумбочках, підлозі... А тоді приходила мама, сварила нас і нерозпочате варила й ховала за диваном. Я знала, де лежить “згущонка”, але варене важко було смоктати з пробитої дірочки, а відкривати повністю я не вмiла. Я добре пам'ятаю ті часи, бо тоді мене вперше знудило, і я ніколи не їм “згущонки”.

– Мені треба з тобою поговорити! – сердитий голос. – Не кради крупу на кухні! А ще – не бери “згущонку”! Переїхала на квартиру, от і забезпечуй себе сама!

Я мовчу в трубку. Хочеться дорікнути татові, що чомусь, коли я витаскала з дому мамині ядучі фіолетові тiні, і таку ж помаду, і ті клятi парфуми з феромонами, він

нічого і нічого не сказав... Але ж тату, я не їм “згущонки”!

Однак уголос я кажу інше:

– Добре, тату. Я не братиму круп. Але можна я буду приходити по неділях, коли мама готує борщ із м'ясом?

– Ні, – мій тато завжди категоричний, – по суботах на гречаний суп.

Я слухняна доця. Головне, щоб вони не змінили замок у дверях, бо доки я маю ключ від квартири, я можу нишком їсти і суп, і борщ...

– Ти знову йдеш по “згущонку”? – зупиняє мене Стьопка Федорович, і я винувато схилию голову.

– Стьопко Федоровичу, Ви ж знаєте, я не їм “згущонки”... З дитинства.

– Знаю, знаю, – посміхається вахтер і протезованою рукою гладить широчезні вуса. – Але дивись мені, – раптом серйознішає дідок, – щоб ніхто не бачив!

– Добре, добре, – кричу зі сходів. – Ніхто не бачитиме, навіть Стьопка Федорович не побачить!!!

Я вбігаю в квартиру і миттю на кухню. Мама буде за годину, татко – раніше. Розігріваю кашу, дістаю з холодильника салат. Головне – з'їсти всього потрошки, не забути все покласти на місце і вимити посуд. Непогано було б іще встигнути в душ, але то розкіш. У себе в квартирі з метою економії я перекрыла кран із гарячою водою – щоб не спокушатися. Не встигну. Беру з собою склянку цукру, гречки і баночку “згущонки” – і вихором з квартири. Уже майже втаранююся у двері під'їзду, як сильна протезована рука хапає мене і затягує у свою кімнатку.

– Батько на вулиці, сховайся під столом.

Мені смішно, що я у своєму віці буду лізти під стіл, але потрапити зараз батькові на очі – перспектива не така вже й весела, і я швидко опиняюся біля ніг Стьопки Федоровича.

Мій татко питає у вахтера, чи не було мене, Стьопка Федорович відповідає, що де ж то я могла бути, як він справно вахтує, і якщо Ігор Владиславович сказав мене не пускати, то Стьопка Федорович не пропустить без їхньої згоди. Татко мій не дуже втішений, передчуває, що “згущонки” немає на полиці, але різко припиняє розмову і йде. А мені байдуже – хай би виволік мене зараз Стьопка Федорович, хай би вийняв із сумки “згущонку”,

хай би лозиною набили обоє по черзі. Я дивлюся на протези його ніг – і мені байдуже.

Скільки себе пам'ятаю, Стьопка Федорович вахтував у нашому будинку. Зараз він уже старий, сивий, лише вуса весело крутяться і сміються разом із ним. А колись він був не такий старий і майже зовсім не сивий, ганяв мене з дітлахами, коли ми цвірінчали під його віконцем, міг і ляща дати... Ми ніколи не жартували про його протезовану руку – ми страшенно її боялися. І якщо до інших неслухняних дітей приходив бабай, то я неодмінно жахалася появи Стьопки Федоровича. Хоч насправді посивів він ще в далекій молодості. Коли служив в армії, розвантажували вагони – спускали новесенькі танки. Один злетів і підім'яв кількох солдатів. Я собі все це погано уявляю – як залізницею перевозять танки, а Стьопка Федорович волів би цього ніколи не знати. Однак у той час, коли ми боялися його шкіряної руки, у нього не було також і ніг.

– Скажи чесно, ти крадеш “згущонку” лише тому, що всі знають, що ти її не з'їси, значить, вкрасти не могла? – виймає мене з-під столу вахтер. Я дивлюся, як протез впився мені в плече, і думаю, що ті, до кого приходив у дитинстві бабай, уже забули за нього, а Стьопка Федорович мене й досі міцно тримає.

– Я інколи їм. На зло, – обережно починаю я.

– Та знаю я, – і він поважно крутить свої вуса. – Минулого четверга знову виблювала мені все біля ліфта на третьому.

– Я не хотіла... – злякано шепчу: мені не соромно, мені страшно.

– Та знаю я! Спішила, бо батько мав уже прийти. Ну то я прибрав... Мала свинюка!

Останні слова повертають мене в реальність, і я миттю вискакую з його кімнатки.

– Завтра не приходь! – гукає мені вслід Стьопка Федорович, – батько помінявся змінами, завтра в нього вихідний!

Я біжу підстрибцем – радісна, мов у дитинстві, аж цукор з гречкою в сумці підскакують.

– Слухай, – якось говорить мені Стьопка Федорович, – може, не ходи ти до батьків їсти? Давай я тебе підготовуватиму, а то з'їдять вони мене не солячи, з протезами...

Я дивлюся на нього і посміхаюся його вусам. А що я можу відповісти?..

Тоді я нічого не сказала, майнула додому, поїла млинців. Згодом нарешті влаштувалася на пристойну роботу, навіть почала було ходити до їдальні... Але щойно мене звідти вигнали, – схопила ключі від батьківської квартири... Яке ж було моє здивування, коли вперлася носом в зачинені двері, а на дверях – домофон.

– Набери номер квартири і кнопку виклику! – гукала мені мама з вікна кухні. Її голос аж тремтів від радощів бачити доньку – уже більше місяця в них не зникала “згущонка”.

А я стояла і думала про те, що прекрасно знаю, як користуватися домофоном, я навіть маю універсальний ключ до всіх цих замків – ще з роботи в соціальній службі лишився... І якби вони поставили цифровий, то я б напевно вгадала з п'ятого разу. Звісно, якщо б на ньому хтось змінив заводські налаштування і код “38”... Мене лякало інше – темне віконечко вахтерської кімнатки.

– Стьопка Федорович!!!

Мені ніхто не відповів. Мені ніхто й не міг відповісти. Лише потім я дізнаюся, що мій особистий бабай зі шкіряною рукою помер того самого дня, коли батько зініціював збори під'їзду і на цих зборах всі одногolosно вирішили ставити домофон... Він помер у своїй вахтерській, його поховали за містом, на якомусь кладовищі для бідних, бо ні родичів, ні житла він не мав – Стьопка Федорович весь час і жив у цій кімнатці... Вахтерську закрили і не заходили. Усіх лякав склад “згущонки” в кутку – він налічував більше сотні баночок, деякі були ще сімнадцятирічної давності – з часів, коли моєму татові на зарплату давали “згущонку”, а мама варила її, щоб ми не їли... У тілі Стьопки Федоровича було забагато залізяччя, мабуть, тому він так легко поступився металевим дверям із чарівними кнопками...

Але зараз я цього ще не знаю. Зараз я піднімаюся на п'ятий поверх. Мама насипала борщу, врізала велику скибку хліба і приготувала мені пакунок на дорогу. Тато у відрядженні – він не любить цих телячих ніжностей. Потім я вийму з шафи баночку “згущонки”, яка завжди була в запасі для батька, і на мамине здивування самостійно відкрию і виїм. Потім попрощаюся, йтиму сходами і на третьому поверсі все виблюю. І сама – сама приберу.

СЕЛО

Коли мама забрюхатила мною, баба зразу сказала, щоб і ноги її в селі не було. Я думаю, мама знала, хто мій батько, однак нікому про це не стала говорити – навіть йому. Баба була суворою, біла сильно і довго, але на кожен удар мама говорила, що дитина народиться від великого кохання, і на це в баби аргументів не було. Тихо ввечері мама збрала сумку, і наступного ранку я покинула село, так його й не пізнавши. Відтоді бачила багато сіл, подорожуючи по всій країні, однак це були не ті села, і мені завжди хотілося довідатися, яке ж воно – село дитинства моєї мами, село, яке виплюнуло її, ледве дізнавшись, що на світ маю з'явитися я.

– Воно безжалісне, – говорила мама, – воно не прощає і не забуває. Ти оступилася, а твої внуки передаватимуть у спадок своїм дітям зневажливі погляди в спину. Ніщо так не вбиває, як село. Люди все про тебе знають. Вони завжди напоготові засуджувати, вибити тобі на чолі тавро. Ти ніколи не почнеш життя спочатку, бо старе нізачо не відпустить. Село не дозволить, щоб ти вибралася з ями, в яку ненароком упала...

Напевно, мама вірила, що я зненавиджу село, як не зносила його вона, але малій мені тоді це здавалося романтичною баладою.

– Інша справа місто, – переконувала мама, – тут ти байдужий усім, хоч ляж посеред центральної площі. Тобі не забороняють ні жити, ні померти. Якщо впадеш – затопче, а якщо піднімешся – посміхатиметься, хоч йому завжди байдуже до тебе.

Та я це знала. Мама загубилася в місті, на одній із сірих вулиць з рядом нічим не примітних будинків, так схожих один на одного, на одній із робіт у якійсь непримітній установі – чи діловодом, чи бухгалтером, чи ще кимсь... Вона завжди зливалася з цим містом, губилася в ньому, і бувало, що я могла кілька днів не бачити її, живучи з нею в тій самій однокімнатній квартирці. Так, ми давно вже перестали помічати одна одну. Мені навіть інколи здавалося, що мама починає боятися, що, коли прийде час помирати, я не подам їй води і не заговорю з нею, а вона не зможе покликати до себе, бо теж не побачить мене в кімнаті...

А ще вона любила говорити, що мій дід – її батько – завжди сумував за нею. Його не пускала до дочки суворо баба, й напевно тому він стужився і помер рано. Вслід за ним стужилася й сама баба, і минулого року з села прийшла звістка про її кончину. У мами було багато чоловіків, але вона так і не одружилася. Здогадувалася, що цьому заважала я, однак мама говорила, що насправді це вони – чоловіки – заважали б нам із нею, нашої справжньої дівчачої дружби, і я радо вибирала цей варіант. Дід не тужив за нею – зараз я це точно знаю, він не писав листів, не приїжджав, не передавав харчів, однак мама, вгадавши для мене “історію”, починала свято вірити у свою видумку. Напевно, хотіла, щоб залишався хоч би один образ чоловіка в моїй дитячій уяві, на який я молилася б. Хотіла остерегти від своїх помилок. Та я була впертою атеїсткою, і своє народження ніяк не могла вважати помилкою. Я інколи плакала в подушку від думки, що, коли відчую під серцем нове життя, і мама мене випроводить з дому, вона не зможе заборонити моєму батькові відвідувати мене, бо я навіть не знаю, хто він! З роками мама ставала суворішою – такою, як баба в розповідях, і від цього ще дужче хотілося, щоб у мене був батько.

А потім я різко виросла з того віку, коли мріють. У Сергія була закохана не довго, проте вже встигла звикнути до думки, що він буде батьком моєї дитини. Однак завагітніти від нього так і не вдалося, і ми розійшлися друзями. Це був кінець одинадцятого класу, і я з сумом дивилася позад себе й не могла зрозуміти, що буде далі, адже моя мама закінчила восьмирічку і в моєму віці, випускаючись із технікуму, вже носила дитя... Відчуття даремності мого життя, нереалізованості, втраченого часу не полишало мене. Мама планувала, що я вступлю в університет, а мені було байдуже, куди. У моєї дитини повинен бути гарний батько, і хай він ніколи не стужиться і не помре рано з жалю за донькою, я повинна це знати, у це повинна вірити моя донька.

...Ми сиділи за столом і їли пельмені зі справжньою домашньою сметаною. Мама завжди купувала на базарі, бо звикла ще з села їсти справжнє. Домашнє. Адже в них була корова!.. Я заздрила, що в них була корова... Я завжди уявляла, що це дід передає

з дому сметану, молоко і м'ясо, що не з базару мама повертається щонеділі... Однак рівно два роки тому, коли ми дізналися про смерть діда, я перестала фантазувати. І мріяти. Я стала дорослою. Ми їли пельмені, зроблені мамою, – справжні пельмені, і мені хотілося сказати їй, що я теж навчуся робити домашні пельмені, бо є для кого, бо скоро буде для кого! Але мама вкотре не помічала мене, у нас не прийнято було говорити за столом...

А потім я зробила те, що мала зробити. Знайшла ключі від бабиної хати, збрала сумку звечора і повезла зранку свою майбутню доньку в село. Кінець літа, десь на стендах біля університету мають вивісити моє ім'я у списках зарахованих (мама за все домовилася), а я стояла на платформі й чекала, коли під'їде автобус, що повезе мене в село. Ранок був холодний, вогкий, руки вкривалися сиротами, а на очах виступали невиспані сльози, та я гладила свого живота, який ще ніяк себе не видавав, і мені було радісно. Автобус старий, закіптюжений, сидіння поламані, вікна місцями забиті фанерою... А мені – радісно. Я сіла біля вікна, і всю дорогу разом з пилом, що здіймався під самісіньку стелю, всотувала в себе придорожні краєвиди. Дерев, поля, стовпи електропередач, будинки, таблички – я була невибагливою і поїдала все, не пережовуючи і не запиваючи... Я була жадібною і навіть маленьким камінчиком не поділилася б зараз... Двогодинна дорога втомила, і сон почав напосідати. Ще трохи – і я б віддалася йому – так само невинно, як і кожному потенційному батькові моєї дитини... Та

почався спуск, і я завмерла: так, це воно! Це в'їзд у моє село, в село, яке готове розтоптати мене, закидати камінням, засміяти, заплювати... Я їду по це, мені це зараз так необхідно. Сонце сліпить очі, старий автобус повільно спускається розбитою асфальтованою дорогою – а мені хочеться жити, і це життя вирує в мені, як ніколи. На очах виступають сльози – чи то від сонця, чи від перенасичення життям...

Автобус спиняється біля сільради, тонучи в гілках каштанів, і я сходжу. Я не знаю, куди мені йти, але маю ключі і маю бажання йти. Прямо і прямо, доки хтось не спинить... Кожна хата, кожен двір – свій світ, а я всього лиш шукаю той, із якого мене забрали... Трепетно так і солодко.

– Ти чия будеш? – гукає старезна баба, зігнута вдвоє. З самого ранку вона вже господарює на городі.

– Здрастуйте... – злякано відповідаю. Я не знаю відповіді на її питання.

– Внука Миколаїхи? Царство їй небесне... – і баба підходить ближче, витираючи піт на чолі. – Зараз покличу зятя, нехай завезе, бо тобі в твоєму положенні не можна так далеко йти.

Я опускаю очі на свій ще такий непомітний животик, а за мить піднімаю, щоб заглянути сонцю в душу. Щоб воно засліпило, але доки воно сліпитиме, я наберуся від нього тепла... Мружу очі і посміхаюся.

Вибач, мамо, але я починаю закохуватися в наше село.

